

Hromadné výpovede lekárov pacientom nepomôžu

Predáci z Lekárskeho odborového združenia (LOZ) vyzývajú svojich kolegov z nemocníc, aby podpísali Deklaráciu o pripravenosti k výpovediam zo služieb. Žeby dostali chuť si obdobnou nátlakovou akciou s patientskymi rukojemníkmi pripomenúť 10. výročie od podania hromadných výpovedí lekárov, ktoré viedlo vládu Ivety Radičovej až k vyhláseniu núdzového stavu v 15 nemocniciach a následnému podľaľnutiu požiadavkám rebelujúcich lekárov? Vtedy vznikol prísľub k osobitnému legislatívnemu ukotveniu minimálnych mzdových nárokov lekárov v ústavných zdravotníckych zariadeniach ako násobkov priemernej mzdy v hospodárstve. Každoročná automatická valorizácia platov pre všetkých lekárov vo všetkých nemocniciach bez rozdielu a bez ohľadu na pracovný výkon mohla začať. Platový automat garantovaný zákonom ušetril odborárom kopec mravčej negociačnej práce s jednotlivými zamestnávateľmi.

Podtitulom aktuálnej výzvy LOZ je slogan: „Aby sme mohli zachraňovať, musíme zachrániť zdravotníctvo pred kolapsom“. Pre historickú pamäť je hodné zaznamenať, že Memorandum o úprave pomerov v zdravotníctve z decembra 2011, ktoré uzavrelo LOZ s vládou SR, evidentne neodvrátilo kolaps zdravotníctva, keďže ho treba podľa lekárskeho odborárov znovu zachraňovať. Dáva tentoraz LOZ nejakú garanciu, že ak sa zvýši minimálna základná zložka mzdy lekára a splnia ďalšie body deklarácie, že už nebude treba slovenské zdravotníctvo opätovne zachraňovať, a to tým istým spôsobom – ešte výraznejším navýšením platov, o ďalších 5 či 10 rokov?

Je zaujímavé, že oba dokumenty LOZ sa odvolávajú vo svojich úvodoch na ochranu života a zdravia ľudí, pričom však ďalej v texte nikde nenájdeme konkrétny záväzok, aké zlepšenie prinesie lepšie zaplatený a dostatočný lekárske personál pre pacienta. To totižto nie je samozrejmosťou, pričom práve nivelizujúci platový automat nepodnecuje príliš k zvyšovaniu hodnoty pre pacienta. Motivuje skôr k priemernosti a pohodlnosti.

Za férový „deal“ by som napríklad považoval naviazanie zvýšenia mzdy na dobre meranú spokojnosť pacienta a/alebo na zavedenie poctivého merania, reportovania, sledovania a znižovania výskytu nozokomiálnych nákaz, dekubitov či ďalších nežiaducich udalostí v nemocnici a podobne. Pritom, ak vie toto „doručiť“ lepšie mladší lekár, mal by byť za to odmenený lepšie ako menej schopný služobne starší kolega. Posilnil by som variabilnú zložku mzdy lekára. Ak je nárokovateľná minimálna mzda lekára nastavená príliš vysoko, ak tvorí podstatnú časť jeho príjmu a je celoplošná, vytvára tiež rôzne regionálne nerovnováhy.

Evergreenom, ktorý uvádzajú vládni analytici (a nielen počas tejto vlády), ako aj samotní poskytovatelia ústavnej zdravotnej starostlivosti, je dlhodobá finančná neudržateľnosť súčasne platného mzdového automatu, ktorý vyšším rastom, ako je produktivita práce v zdravotníctve a spolu s rozšafnými zdrojmi nekrytými kolektívnymi zmluvami prehĺbujú rok čo rok zadlženosť štátnych nemocníc. Už si málokto spomenie, že navyšovanie platov nad úroveň zákonom stanoveného minima malo byť podľa Druckerových fantómových pravidiel pri oddlžovaní nemocníc zakázané, ak nemocnica neplnila svoj ozdravný plán. A tie sa teda sakra neplnili.

Nožnice medzi priemernou mzdou v zdravotníctve a priemernou mzdou v hospodárstve SR sa rokmi stále viac a viac roztvárajú. Kým v roku 2011 bola priemerná mzda v zdravotníctve len o 3,2 % vyššia ako v národnom hospodárstve, tak v minulom roku bola vyššia už o 39 %, pričom prvý štvrtrok 2021, aj v dôsledku pandémie a mnohých nadčasov a príplatkov, zvýšil tento rozdiel na vyše 55 % v prospech zdravotníctva. Nemocniční lekári zarobili v minulom roku v priemere 3 089 EUR, čo predstavovalo 2,73-násobok priemernej mzdy v SR. V prvom štvrtroku tohto roka si polepšili o ďalších vyše 300 EUR, čím prekročili 3-násobok priemernej mzdy na Slovensku.

V sektore zdravotníctva teda rastú platy oveľa rýchlejším tempom ako vo zvyšnej slovenskej ekonomike a ani pri medzinárodnom porovnaní pomerov priemerného príjmu zdravotníkov k národnej priemernej mzde sa nestratíme. Takisto verejné výdavky na zdravotníctvo v SR rastú a podľa prognóz budú rásť i naďalej rýchlejšie ako inflácia, aj ako HDP a sú tiež vyššie, ako je priemer ostatných krajín V4 (merané ako podiel na HDP, ako aj v prepočte na obyvateľa po úprave o kúpnu silu). Slovenské zdravotníctvo je z hľadiska jeho podielu na celkových verejných výdavkoch štátu relatívne veľkým rezortom, je to druhá najväčšia výdavková položka verejných financií, pričom tento podiel prevyšuje priemer EÚ. Toto všetko indikuje, že slovenské zdravotníctvo nie je vôbec chudobnou populouškou v rámci verejných financií. Čiernou ovcou sú však výsledky slovenského zdravotníctva, ktoré nezodpovedajú výdavkom a zaostávajú za priemerom porovnateľných susedných krajín zoskupených vo V4, nehovoriac o priemere EÚ. Na to sa treba sústrediť.

Dušan Zachar
analytik INEKO

Písané 6.9.2021 pre Zdravotnícke noviny.